

Dit is geen stuk over het kartoenisme in Vlaanderen van Ali-dor tot Zak. Dit is geen geschiedkundig overzicht van het wereld-kartoenisme. Dit is geen vooruitschuiven of vergeten van namen. Iets anders dus. Na lezing blijft u, lezer, met de vraagtekens zitten.

„Als het waar is dat 'le ridicule tue' dan is de karikatuur daarin zonder twijfel het scherpste wapen. Maar hoe bepaalt men dat belachelijke? Dat duidelijk maken is één van de taken van de karikatuur, maar is slechts één van de vele elementen die ze hoort te bevatten. De grote karikaturen dragen immers een veroordeling in zich, een ernstig moreel oordeel dat zich er niet gewoon tevreden mee stelt het slachtoffer belachelijk te maken. Hogarth, Goya en Daumier kunnen iemand uitkleeden, het masker afrukken op een manier die alleen een dwaas komisch kan vinden.” Deze definitie is van de Weense schrijver Werner Hofmann.

Het is maar één definitie van de spotprentkunst, maar wel een rake. De spotprentkunst is ook maar een deel van de tekenkunst. En of de karikatuur of de kartoen in breder perspectief, nu de vader van de strip is of maar een halfbroertje ervan, doet eigenlijk niet veel ter zake. De kartoen is zijn eigen leven gaan leiden en heeft zijn meesters, mogelijkheden en beperkingen al lang vastgelegd. Zowel de strip als de kartoen zijn de produkten van individualisten, maar de strip heeft een massa-publiek bereikt terwijl de kartoen vaak nog in de marginaliteit dobbert als het kapotgetekende eilandje.

Voor de laatste decennia heeft de kartoen — een minder gelukkig woord is de comic strip — aan populariteit en waardering gewonnen.

De vele gesprekken die ik had met tekenaars over het kartoengebeuren leiden niet tot één of andere synthese. Zoveel tekenpennen, zoveel meningen.

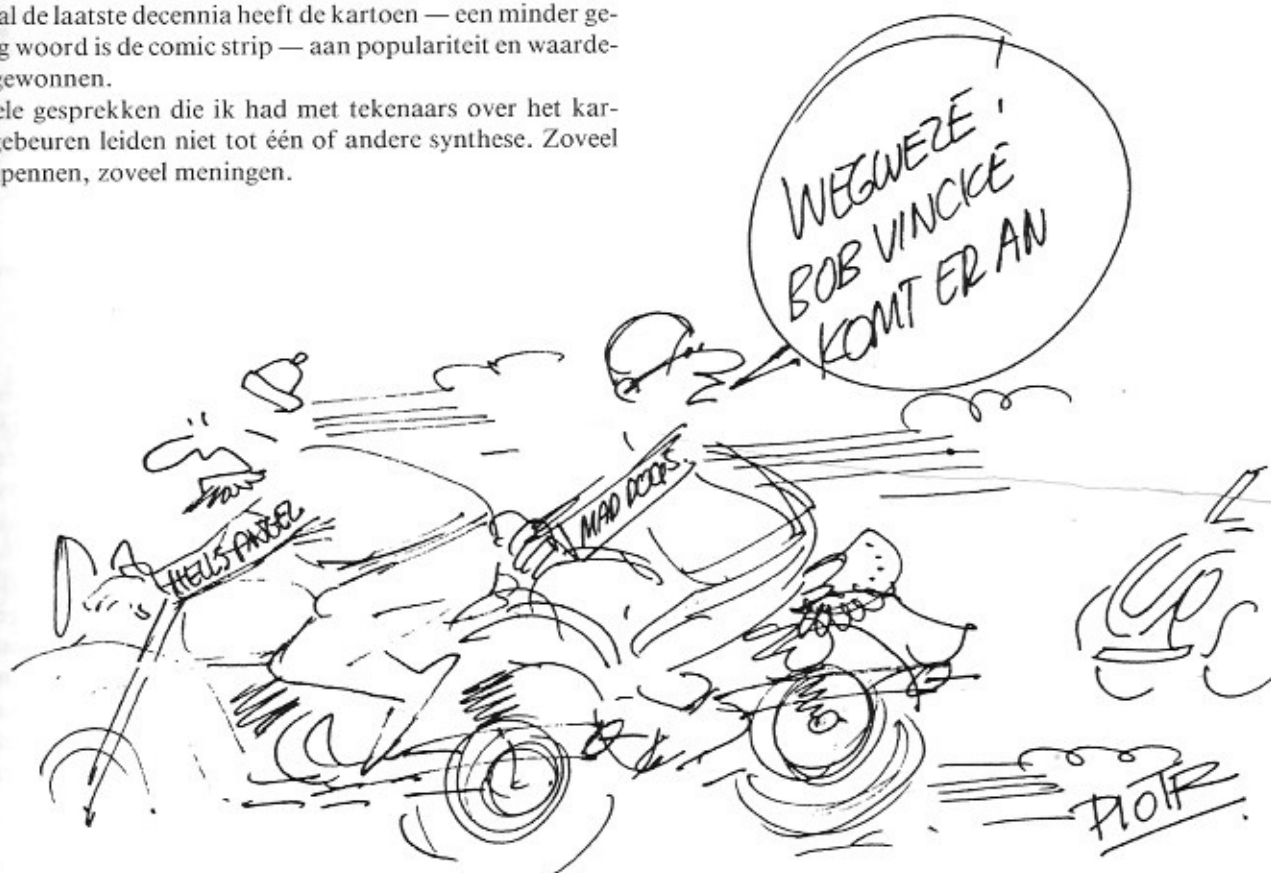
Bob Vincke, voorzitter van de Vlaamse kartoenistenvereniging *Keveer*, was één van de gesprekspartners. Hij vertegenwoordigt enkele tientallen, vaak niet eens zo bekende tekenaars. Enkele ontwikkelingen, enkele vaststellingen.

Vlaanderen telt enkele dozijnen uitstekende lijnentrekkers. Bij de historische verklaring daarvoor sta ik niet stil. Feit is dat enkelen al jaren de vlag dragen en het gros in de achtergrond wat staat te roffelen. Hoe komt dat? Kwaliteit en trends zijn twee zaken, publikatiemogelijkheid is een andere. Plooi- en wendbaarheid is voor de ene een zegen, voor de andere een te mijden zoekmethode.

Neem nu de explosie van kartoewedstrijden. Sinds 80-81 — toevallig ook de start van de heropbloei van de strip — is het aantal kartoenaals niet meer te tellen. Een plaatselijke Davidsfonds-afdeling die niet nog eens kan uitpakken met de dorpschrijver van vorig jaar, organiseert dan maar een kartoenaal. De tekening als populair en niet eens zo moeilijk cultuurevenement.

Bob Vincke stelt „dat we in de gouden eeuw van de wedstrijden leven” en vraagt zich af „waarom de kartoenisten daar dan niet van zouden profiteren”.

Daar is een uitgangspunt ja. Leren de kartoenisten ervan bij of daalt de kwaliteit bij die gigantische kwantiteit?

Wie neemt deel aan de kartoenales? Wat Vlaanderen betreft de grote namen alleszins niet, op een uitzondering na. De grote namen schuiven niet graag op de bek, een tweede plaats halen is verliezen. De minder bekende tekenaars doen mee aan kartoenales in héél de wereld. De geldprijzen lokken (soms) aan, een vermelding in een catalogus kan ook al voldoende eer betekenen. Kleinere prijzenpotten, kleinere wedstrijden, kleinere tekenaars. Die veelheid aan wedstrijden scherpt ongetwijfeld de competitie- en concurrentiekwiteit op persoonlijk vlak. En toch gooien sponsors, de mede-organisatoren, met een boemerang. De grote koek valt in kruimels neer. Tijd zal ook hier de oplossing brengen.

Pers

Bij de opening van een spotprententoonstelling bij energieproducent en -verdelers EBES in Antwerpen sprak Mia Doornaert, voorzitter van de Algemene Vereniging van de Beroepsjournalisten in België, de wens uit dat mediatekenaars en spotprentmakers ook zouden worden beschouwd als volwaardige beroepsjournalisten. Er is voor en tegen.

Tal van tekenaars verlangen zo'n statuut niet eens. Snoeken als ze zijn, wensen ze te happen als ze honger hebben, onverwacht, en langs achter. Ze verkiezen de vrijheid van een vis in gezond water boven de beperkingen van een aquarium. Zich ideologisch binden is voor een tekenaar veel moeilijker dan voor een redacteur. Lijntrekkers wedden ook graag op meer paarden.

Ook dit is een bedenking: elke redacteur wil en vindt dat hij zich kan en moet uitspreken over de kwaliteit van een tekening, van een kartoon. Maar — de kartoon blijft een illustratie! — hoor je een tekenaar al zeggen dat het artikel bij zijn tekening dik tegenvalt? Neen, dat kan, mag en hoort niet.

De financiële waardering van een tekenaar als volwaardig beroepsjournalist zou voor de tekenaar alleen financieel voordeel opleveren vermoedelijk. In media van enig niveau is het

overigens ook zo dat in los verband, tekenaars beter worden betaald dan schrijvende free-lance journalisten.

Kunst

Als de vraag of een goed geschreven artikel kunst is, geen zin heeft, dan heeft diezelfde vraag voor een tekening eigenlijk wél zin. Vreemd is het opduiken van ingekaderde tekeningetjes aan de muur. Door kartoenisten achteloos of met sympathie weggegeven werken worden gekoesterd als relikwieën... Persoonlijk gevoel gaat de kunstwaarde bepalen, niet de tekenkwaliteit. Iemand die tekent om te verkopen, kan daarop inspelen. Waarom kopen mensen een tekening van een bekende kop of een bekend gebouw met een grapje? Omdat ze zoiets gewoon leuk vinden, leuker dan een Baksteen. Het commerciële effect uit zich ook nog op andere vlakken: de advertenties, de campagnes. Kleine goudmijnen als deze teren reinen wachten op ontginning. En meteen is de kunstvraag in vraag gesteld, of toch weer niet.

Jozef de Sutter 'James' / België.

